

կոչուած կրօնաւորներուն վանքին մէջ . իր տապանին վրայ՝ որ որմին մէջն է , իր կտակին համեմատ նկարուած էր իր պատկերը Աստուածամօր առջեւ ծնրազեր . բայց երբոր կրօնաւորները շուրջ 1760ին այդ սրահը նորոգեցին , այդ պատկերը վերցուեցաւ երբ որմերը բռնցին :

Բայց կարթուսեանց (Certosini) վանքի հիւրանոցի սրահին մէջ մինչեւ այսօր կը տեսնուի այդ Պետրոսի պատկերը , նկարուած նոյն վանքի բարերարներու պատկերներուն գլուխը , ստորեւ այս խօսքն ունենալով լատիներէն .

Petrus F. Mirantis de Virgine Armenus mercator Pis: hujus Cartusie fundator, որութարգմանութիւնն է . Պետրոս Որդի Միլրանդի (կոչուած) կուսի , Հայկազուն վաճառական Բիզացի . հիմադիր այս կարդուսին (իտ. Certosa = չէրթօզա):

Պատկերին ներբեւ զբուած է անոր տան կնիքը , իսկ անոր քով կայ Պետրոսի կնոջ պատկերը , ներբեւ զբուած իր ինչքերու շնորհումը ի շինութիւն (վանքին):

Ասոր քով ալ կայ պատկերը նիսուն քահանային որ երանելի կը կոչուի . վասն զի իր վարքին սրբութեան համար զինքը երանելեաց կարգը դասեցին » :

Ահա այսքան է Ազնոնցի տեղեկատուութիւնը , որ իսկապէս ճոխ , մանրամասն է և գոհացուցիչ . աւելցնենք նաեւ արժանահաւատ և ինամքով քաղուած այդ վանքին զիւաններէն . քանի որ զոյտ ընզարծակ հրատարակութիւնները զորս ձեռքիս տակ ունիմ « La Certosa di Pisa » . . . del Sac. Giuseppe Piombanti, տպ. Livo 1884, էջ 143. և « La Certosa di Pisa - Storia e descrizione (1366-

1866)» զրուած Aristide Manghi թիւ հանայէն . տպ. 1911, Pisa , էջ 340, պատկերազարդ . կը վաւերացնեն ցարդ բոլոր ըսուածները :

Տեղոյ սղութեան պատճառաւ յաջորդ թիւին կը թողունք դեռ ինչ ինչ հետաքրքրական մանրամասնութիւններ հայազգի Միհրանի , իր Պետրոս որդւոյն և ասոր ընտանեաց , ըրած բարերարական երկայն կտակին , վանքին շինութեան և այլն , ինչպէս կ'աւանդեն վերոյացալ իտալացի հեղինակները , բաղադրյալ իտալացի հեղինակները , ստորեւ այս խօսքն ունենալով լատիներէն :

(Նարունակիլի) Հ. Եղիս. Փէտրուս

1. Ինչպէս սսենք (էջ 323) , Հ. Պ. Վ. Տայքան կը համարի որ Ստեփանոս արեգան սիստան ըլլայ . բայց պատճական տեղեկութեանց հպամածայն սոսոյդ է որ պատճական տեղեկութեանց հպամածայն սոսոյդ է որ կամացութեան մը ներքեւ ու վանքու Պետրոսի կտակակատարն ու վանքու շնչը ճիմսողն ու բարձրացնողը , ինչպէս կը ցույնէ կարթուսեանց վանքի հիւրանոցի սրահին մէջ՝ Պետրոսի պատճերին քով նաեւ Նիսունը գործութեանց վանքի հիւրանոցի սրահին մէջ՝ Այդ կամացութեանց սպիտակաթոյը թեւերը : Այդ փոքրիկ կղզեցաղացին մէջ վայելչօրէն իր հասակը կը ցցէ եկեղեցւոյ արեւելատիպ զմբէթը , սլացիկ ու մենաւոր :

Գարեւ շարունակ , Ա. Ղազարունուիրուած այս կղզեակը արգելաբանն է եղած Վենետիկի բորոտներուն : Երբ , Միջն դարն , Լճակներու քաղաքին խիզախ նաւորդները Արեւելը էնոս բերին զարհութիւնների պատուհասը , բորոտութենէ վարակուածներն արարուեցան այս ամայի կղզին , ուր և փացան անոնք , զուրկ ամէն օգնութենէ և ինամբէ : Տասնեւհին կերպով զարուն մեռած է բորոտներու վերջին մնացորդը : Վարակիչ ախտին հետքը չէր մնացած այլեւս , բայց կղզին ալ անպատի մ'էր վերածուած , ուրկէ սոսուկութեայի զորոցին զործ է , հաւանորէն 1700ին . Հ. Ալեշան զայն ձեռք ձգած է և այժմ կը զանոնի վանքու պատկերաց սրահին մէջ՝ սոսորեւ ունենալով դրուած , կը համարիմ Հ. Ալեշանէ տպագիր . «Petrus Mirantis de Virg. Fundator Cartusiae Pisarum. Anno 1366» .

Ա. Դաշտարի Միհրանուած դիտուած պահութեան

## Ա. ՇԱԶԱՐ - ՀԱՅԵՐԱԿԱՆ ԿՐԶԻՒԾ

Համոյքով և շնորհակալութեամբ կը հրատարակեմք ազնիւ զրեթ . ն. Գասապեամիթարգմանաւութիւնը մերկայ յօդուածիմ , զոր զրի առած է «Միր» պուլկարակամ ամենահիմն և ամենալուրջ օրաթերթիրէն մէկում զրական բաժմիմ մէջ ամոր մըշտական աշխատակիցը՝ Ա. ստորագրութեամբ :

Վենետիկի մէջ կը գտնուի Հայկական կղզին , ուր մթագոյն կիպարիսներու արանքին զուարթօրէն կը փայլին վանքին կարմրագոյն պատերը և ուր կը նշմարուին թանձրախիտ կանաչութեան մը ներքեւ կաշտակային սպիտակաթոյը թեւերը : Այդ հիմարանութեան : կղեմէս Ժ. Ղազարը կը հովանաւորէ Միհրանիթարի ծրագիրները և այդ կերպով եռանդուն կրօնաւորն ու հայրենասէրը կը յաջողի հաստատել ամուր կոռւան մը Հայաստանի վերածնունդին համար :

Միհրան ու իր համախոհները կարձատենուած մէջ այդ մեծ ու անապատի վերածուած կղզին փոխակերպեցին խսկական առասպելատիպ պարտէզի մը : Պերճաշուրջ և խայտազունեղ բուսականութեան մը մէջտեղ անոնք կանգնեցին վանատունը , եկեղեցին իր բարեզարդ գմբէթով և ուստամարանը :

Երկու զարէ ի վեր հոս հաստատուած են Միհրանիթարեանը և յատկացուցած իրենց իրապէս սուզ և հաշուուած ժամանակը հոգեւոր պաշտամունքի և մտաւոր բարձրաշխատանըներու :

Վարդապետաները («տոքրոր») , շուրջ 60 հոգի , ի մի հաւաքած են Հայութեան բոլոր հոգեւոր հարստութիւնները , հրատարակած են հայ հին քերթուղներու և գիտնականներու բոլոր գործերը : Անոնք մեծ յարգ կուտան հայ գասական լեզուին , կը հրատարակեն երկասիրութիւններ և պարբերաթերթեր , և բանիւ ու գործով կը դաստիարակեն իրենց վատարանդի եղբայրները ,

որոնք ցըիւ եկած են աշխարհիս չորս  
դին:

Ա. Ղազարու հոյակապ մատենադարանը  
100000 հատոր կը պարունակէ, ամենա-  
թանկարժէք գանձատունը արեւելեան գը-  
րականութեան և պատմութեան համար;  
Ձեռագիրներու սքանչելի հաւաքածոն որ  
3000 օրինակ կը համբէ, միակն է ամ-  
բողջ աշխարհի մէջ։ Թիցիանոյի և թին-  
թորեթթոյի ցնծուն արուեստէն տեսակ մը  
կենսունակութիւն է որ կը զեղու վիթ-  
խարի կոյտին վրայ հնատիպ զրբերուն,  
որոնցմէ՝ մարդկային մտքի հսկաներէն  
շատեր օգտուած են;

Ս. Ղազարու կիպարիսներուն նելքեւ  
է որ Պայըլն փնտուած է կազդոյլ ու ա-  
պաէն իր խռովիալ հոգւոյն համար, նախ  
քան իր հերոսական մահը Միսոլունկիի  
մէջ:

Ու վանական այս դիւթիչ պարտէզին  
մէջ, ուռնացող լիրանանեան մայրիներու  
առընթեր, որպիսի զափնեվարուեր եւ

**ծաղկին :** Հոն, այդ դրախտատեսիլ գեղեցկութեան և անզորդի մէջ Արեւելքի մօրուեղ վարդապետները Միիթարի հոգեւոր կտակին է որ կը կտարաեն :

Եւ երբ իր մայրամուտին մօտեցած ա-  
րեղակը հրաժեշտի ողջոյններ կ'ուղարկէ  
կզգեակին, փոքրիկ եկեղեցւոյն մէջ կը  
սկսին երեկոյեան ժամերգութիւնները: Վա-  
ղընջական, միօրինակ, արեւելեան երգե-  
ցողութեանց հանգոյն վիրամբարձ կը սա-  
ւառնի խունկը մթնողորտին մէջ, ծածկե-  
լով ամպերու սպիտակաթոյը ցղարշով մը  
ինչպէս սրբութիւն սրբոց: Թանկարժէց

թագեր իրենց զլուխը, օձագալար գաւա-  
զաններ ի ձեռին և զգեստաւորուած հնար-  
ժէք ճոխ հանդերձանքով՝ հայ ուսումնական  
վարդապետները կը շարժին ու իրենց  
հողմավար ալեփառ մօրութով կը սլապշան

կիսամութին մէջ, զերդ վտարանդի ար-  
քաները հէքեաթներու աշխարհին։

9

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ Ի ՊԱՏԻՔ RENÉ PINON ։

Կիրակի, Ապրիլ 14ին, Սեւրի Մուրատեան վարժարանին մէջ տեղի ունեցաւ գեղեցիկ ընդունման լութիւն մը՝ ի պատի «*Revue de deux Mondes*»ի քաղաքական խմբագիր և Ecole des Sciences Poliquesի ուսուցիչներէն գրք. Որբէ Քիմոնի,  
չանդիսաւորութեան կը նախազահէր երևուու-  
թան Edouard Soulier, Ներկայ էին նայ և քրամ-  
սացի երկու հարիրէ աւելի հրամիւնալիւր. .  
Վարժարանին քաղաքական տեսուչ հրամանա-  
տար Զատիկ Խաճատանին երկու խօսքով ներ-  
կայացուց համդիսականներուն օրուան բանա-  
խօսը իրին հայասէր մը՝ որ տարիներով աշ-  
խատակած է ողբացեալ զօնոս նուպարի հետ  
ի նպաստ հայկական զատիկի.  
Հունիկ րմբ բարձրանալով գրք. Որբէ Քիմոն,  
կէս ժամէ աւելի տեսող նմուռ բանախօսութիւն  
մ'ըրաւ հայկական քաղաքական վերջին ամցքե-  
րութ մկատմամբ, ծանուանալով մանաւանդ վեր-  
ջին պատերազմի ըսթացքին հայ ժողովրդանա-  
դաշնակիցներութ բերած անփոխարիսների օժան-  
դակութեանց վրայ՝ կովկասի, կիլիկիոյ և քրամ-  
սական նակատներուն մէջ, Եթշելով հայկական  
զաքատագրութեան նամբուն վրայ հենած մէկ մի-  
լին թահատակները, մեր յուսակարութիւննե-  
րութ պատճառ զաւ նրանական պեսութիւննե-  
ներէն աւելի հեռաւոր Ամերիկան որ մարդասի-

բական բանաձեւերու հտեւ իր թիւթական շամբ  
միայն հետապնդեց։  
Պըս. Ունէ բինոն հիացմութքով խօսեցաւ հայ  
ժողովրդեան ցոյց տուած կենսութակութեան ին  
ապրելու տարօրիթակ բնազդին վրայ, իշեց է՛տ  
միածինը և վեճետիկը որոնք դարերէ ի առութեած առ  
նուիրուած են ազգապահպահման գործին, փա-  
ռաբանեց հայ զաղութեարութ ցոյց տուած պար-  
րականգնումի Ցիգերը՝ հետազնիտէ հիմնուող վար-  
ժարաններով, եկեղեցիներով, ազգային և բարե-  
պատակ հաստատութիւններով և մամուլով, ու  
մալթեց մեզի մօտաւոր փայլութ ապազյ մը,  
Օրուան նախազան երեսփոխան Ե. Soulier  
շնորհակալութիւն յայտնելէ վերջ յարգելի բա-  
նախօսին, ներկաները վայրկեան մը լուսութեան  
հրաւիրեց Ապրիլեան նահատակներու համար  
զային սուզին առթիւ։  
Վարժարանին աշակերտներուն կողմէ երգուած  
քանի մը երգերով վերջացաւ այս սիրութ համ-  
դիսաւորութիւններ։  
Բանաձեւեան վերջ ներկաները հերասսին  
ուսեցան վարժարանին շքեղ զարկեցներուն մէջ՝  
ու մեկնեցան անոնք զարթանային պայման վեր-  
ջալոյսով մը, իրեց հետ միասին տանիւով թա-  
հատակաց սուզին հետ Յոյսի շիթ մը, վարդեա-  
զոյն օրերու հեռապատկերով թրծուած։

## ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԲԱՑՈՒՄ

“ՄԿՐՏԻՉ ՊԵՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ,, ԹԱՏԵՐԱՍՐԱՀԻ

կիրակի, Մայիս 15 ին, աննախընթաց  
հանդիսաւորութեամբ եւ երկսեռ խոռոչ  
բազմութեան մը առջեւ տեղի ունեցաւ  
Սերբ Մուլատեան վարժարանի շըջափա-  
կին մէջ վերջերս կառուցուած «Մկրտիչ  
Պէտրիթաշլեան» թատերապահին պաշտօ-  
նական բացումի:

Անակինկալ կերպով հանդէսին կը նա-  
խագահէր վենետկոյ Միսիթարեանց Աք-  
բահայր Գեր. Հ. Յովհան Վրդ. Աւգեր:  
իսկ Մուլատ-Ռափայէլեան վարժարանի  
նախկին աշակերտ, տաղանդաւոր գերա-  
սան Վահրամ Փափազեան, որ ժամանակէ  
մը ի վեր հիւր է Բարիզահայ գաղութին,  
ազնուօրէն և ինքնաբուխ կերպով «Գոր-  
առառոյ» և ներկայացմամբ իր յարգանքի  
ածինը բերած էր դարձեալ Մուլատեան  
ախկին աշակերտ և հայ բեմի հիմնադիր  
Տ. Պէշիկթաշլեանի յիշատակին՝ ինչպէս  
աեւ իրեն դաստիարակ Միսիթարեան հայ-  
երուն:

Հանդէսը բացուեցաւ ճիշտ ժամը Յին,  
արիզի Մուրատ-Ռափայէլեան Նախկին  
շակերտաց Միութեան ատենապետ Տիար  
· Սինապեանի կողմէ, որ երկու խօսքով  
առամականն ըրաւ թատերասրահի շինու-  
ան աշխատանքներուն։ Խոստովանեցաւ  
Նախկին Աշակերտաց Միութիւնը ա-  
նձինն պիտի չկարենար իրագործել այս  
ոնարկը և թէ Միթարեան Միարանու-  
ան և Մուրատեան վարժարանի Տես-  
թեան նիւթական լայն օժանդակու-  
ններով միայն կարելի եղած էր ա-  
տել արդիական զիժերով, ընդարձակ  
նվ, հարուստ բեմանկարներով և ելեք-  
սկան ճոխ լուսաւորութեամբ օժտուած  
սիրուն և կոկիկ թատերասրահին շի-  
թիւնը։

Տիար Գ. Սինապեան Միութեան կողմէ  
իր խորին շնորհակալութիւնները յայտնելէ  
վերջ Միխթարեան Միաբանութեան, Մու-  
րատեան վարժարանի Տեսչութեան, ինչ-  
պէս նաեւ այն ազգայիններուն և Նախկին  
Աշակերտաներուն, որոնք իրենց լուսան բե-  
րած էին թատերասրահի շինութեան աշ-  
խատանքներուն, պաշտօնապէս բացուած  
հոչակեց Պէշկիթաշլեան սրահը: Ոյն վայր-  
կեանին խանդավառ ծափերու մէջ Միու-  
թեան գերատենապէտ Տիար Ա. Ալթու-  
նեան վար առաւ թատերասրահի պատերէն  
կախուած սպիտակ քօղ մը՝ որ ծածկած  
էր մարմարեայ տախտակ մը հետեւեալ  
ուկեզօծ վերտառութեամբ.

ԱՐՁԱՆ ՅԱԽԵՐԺԱԿԱՆ  
ԱՆՄԱՀ ՔԵՐԹՈՂԻՆ  
ՄԿՐՏԻՉ ՊԵՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ  
ԿԱՌՈՒՑԱԻ ՍՐԱՀՍ  
ԱՐԴԵԱՄԲՔ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՀԱՐՑ  
ԷՒ

ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱԳՈՅՑԵԼԵԱՆ  
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՅ ՄԻՈՒԹԵՎԱ  
1932

Ապա խօսք առաւ Մուլատեան վար-  
որանի տեսուչ Հ. Սահակ Վ., Տէր-Մով-  
սեան, որ պատկերացուց Թէշիթաշլեանը  
ըստ ազգային բնըուշ բանաստեղծ մը,  
որեւ հիմնադիր հայ բեմին և Մուլատ-  
սիփայէլեան ու համազգեաց միութիւն-  
ուն։ Այս թատերապահը պիտի յա-  
ժագնէ յիշատակը և վստահ եմ, աւել-  
ց յարգելի բանախօսը, որ Բարիզահայ  
լութը արժանաւորապէս պիտի տօնէ  
իւ մեծատաղանդ բանաստեղծին ծնըն-  
ն հարիւրամեակի յոբէլինական հան-  
ները, որ յառաջիկային պիտի կատա-  
ն նոյն այս սրահին մէջ։